

всіх опитаних) на ефективність навчання в Інституті, на думку респондентів, майже не впливають.

Висновки. Отримання хорошої високооплачуваної роботи після навчання, забезпечене майбутнє слухачів і студентів багато в чому залежать від сучасної, якісної освіти, високого рівня знань, вмінь та навичок. Дослідження оцінки якості освітніх послуг є необхідним для прийняття зважених ефективних рішень щодо управління, порівняння й оцінювання сучасного стану якості підготовки фахівців. Тому в подальшому вважаємо за необхідне продовжувати дослідження оцінки якості освітніх послуг у закладі вищої освіти за допомогою проведення соціологічних опитувань як здобувачів освіти, так і усіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Бакіров В. С. Соціологія вищої освіти: нові дослідницькі сюжети. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. пр.* Харків: ВЦ ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. Вип. 15. С. 561–566.
3. Гилюн О. В. Якість вищої освіти в оцінках студентів університету. *Соціологія*. 2016. Вип. 4 (132). С. 84–87.
4. Мінакова Т. П. Підходи до оцінювання якості вищої освіти. *Економіка та управління підприємствами*. 2012. Вип. 7/8. С. 50–52.
5. Полянський П. Стрімке падіння вгору, або Які насправді місця посідає українська освіта у світових рейтингах. URL: <http://education.unlan.net/ukr/detali/192419/>.
6. Якість вищої освіти: звіт за результатами соціологічного опитування / Навч.-лаб. комплекс. Відділ з координації наукової роботи та докторантури. ХарPI НАДУ. Харків, 2018. 20 с.

Надійшла до редколегії 30.10.2018 р.

УДК 351

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ МЕХАНІЗМОМ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У БУДІВНИЦТВІ

Марушева О. А.,

*к.ю.н., доцент кафедри публічного адміністрування,
здобувач наукового ступеня доктора наук з державного управління,
Міжрегіональна академія управління персоналом,
м. Київ*

Статтю присвячено деяким аспектам стратегічного управління, виявлено концептуальні засади розвитку будівельної сфери України, окреслено ключові фундаментальні тенденції, що мають вплив на її функціонування в довгостроковій перспективі, тобто тих, що найбільшою мірою будуть чинити вплив на здатність кожного конкретного підприємства і галузі в цілому бути конкурентоспроможними у переважній більшості бізнес-ситуацій та здійснювати управління стратегічним розвитком на основі прогнозів майбутнього стану середовища. Обґрунтовано, що в загальному випадку під управлінням розуміється, цілеспрямований процес впливу на об'єкт управління, що забезпечує найбільш ефективне виконання завдань. Доведено, що стратегічне управління передбачає розроблення та обґрунтування планів і заходів для досягнення визначених цілей, у яких враховано технічний, фінансовий і трудовий потенціал.

Ключові слова: стратегічне управління, механізми державного управління, соціально-економічні відносини в будівництві, мотивація, контроль.

Marusheva O. A.,

*PhD in Law, Associate Professor of Public Administration Department,
Doctoral Research Scholar of Public Administration Department,
Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv*

STRATEGIC MANAGEMENT OF THE MECHANISM OF LEGAL REGULATION OF SOCIO-ECONOMIC RELATIONS IN CONSTRUCTION

The article is dedicated to some aspects of strategic management, the conceptual foundations of the development of the construction sector of Ukraine are revealed, key fundamental tendencies are outlined that have an impact on its functioning in the long-term perspective, those that will have the greatest influence on the ability of each particular enterprise and the industry as a whole to be competitive in the great majority of business situations and to manage strategic development based on forecasts of the future condition of the environment. Without taking into account such tendencies, management focuses only on operational, but, at best - on tactical levels. It is justified that in the general case management is thought of the purposeful process of influence on the object of management, which provides the most effective performance of tasks. It is proved that strategic management involves the development and justification of measures to achieve identified goals, which take into account the technical, financial and labor potential.

Key words: strategic management, mechanisms of public administration, socio-economic relations in construction, motivation, control.

Постановка проблеми. В умовах становлення й розвитку ринкової економіки необхідність забезпечення ефективного функціонування будівельної галузі є одним із найважливіших факторів економічного розвитку України. Розвиток будівельного сектора сприяє вирішенню багатьох соціальних проблем, а саме: житловому забезпеченню населення, досягненню соціальної стабільності в суспільстві, підвищенню рівня зайнятості тощо. Будівельна промисловість сприяє розвитку суміжних галузей (деревообробної, хімічної, виробництву будівельних матеріалів тощо) та стимулює розвиток економіки в цілому.

У сучасних умовах перед будівельним сектором України постало завдання розроблення стратегії та забезпечення ефективного управління, що дозволяє галузі в найближчій і довгостроковій перспективах успішно розвиватися в конкурентному середовищі. Тому реформування засобів стратегічного управління механізмом нормативно-правового регулювання соціально-економічних відносин у будівництві відповідає сучасним потребам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти стратегічного управління, у т. ч. і в будівельній галузі, досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці: Х. Виссема [2], Є. Гнатченко [5], Г. Гребньов [6], М. Гронська [7], Н. Іксарова [10], В. Євтеєва [8], А. Ключник [12], І. Литовченко [13], Г. Минцберг [14], О. Непомнящий, С. Нестеренко [16] та ін., якими розглянуті сутність управління в будівельній галузі, чинники впливу та механізм управління конкурентоспроможністю, структура діяльності, створення служб у будівництві тощо. Проте вивчення вітчизняного та світового досвіду розвитку суб'єктів господарювання будівництва не вирішує завдання розроблення універсального, простого у використанні інструментарію щодо розвитку управління діяльністю в будівельній сфері, що свідчить про необхідність дослідження поставленого питання.

Мета статті: визначення особливостей стратегічного управління механізмом нормативно-правового регулювання соціально-економічних відносин у будівництві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління будівельною галуззю в умовах ринкової економіки неможливе без планування господарської діяльності на всіх рівнях: стратегічному, тактичному та оперативному [19]. Найважливішим є стратегічний рівень, на якому визначають основні напрями розвитку. Формування ринкових відносин створює необхідність використання методів стратегічного управління, концепція яких ґрунтується на розробленні стратегій ефективного розвитку в довгостроковій перспективі за умови конкуренції між товаровиробниками.

Для визначення сутності стратегічного управління в будівництві слід звернутися до визначення сутності стратегії та управління.

Стратегічне управління полягає в умінні моделювати ситуацію; здатності виявляти необхідність змін; розробленні самої стратегії; здатності втілювати стратегію в життя. З огляду на зазначене можна запропонувати декілька визначень стратегічного управління.

Наприклад, О. Виханський трактує стратегічне управління як “управління організацією, що спирається на людський потенціал як основу організації, орієнтує виробничу діяльність на запити споживачів, здійснює гнучке регулювання і своєчасні зміни в організації, що відповідають виклику з боку оточення і дозволяють домагатися конкурентних переваг, що в сукупності в результаті дозволяє організації виживати і досягати своєї мети в довгостроковій перспективі” [3].

І. Ансофф визначає таке управління, як сукупність стратегічного планування, планування можливостей керівництва та управління процесом стратегічних змін [1].

Деяко відмінне визначення дає Х. Віссем. У його розумінні, це “стиль управління (мотивований споживачами, орієнтований у майбутнє, спрямований на конкуренцію) та методи комунікації, передачі інформації, прийняття рішень і планування, за допомогою яких апарат управління й лінійні керівники своєчасно приймають і конкретизують рішення, що стосуються цілей діяльності. Стратегічне управління припускає стратегічну орієнтацію всіх працівників і синхронізацію планів підрозділів, які відповідають за реалізацію цілей компанії” [2].

За визначенням Г. Мінцберга [14], стратегія – це принцип поведінки або дотримання певної моделі поведінки. М. Портер зазначив, що “стратегія являє собою створення – завдяки різноманітним діям – унікальної і цінної позиції” [17].

Б. Карлоф розглядає стратегію, як узагальнювальну модель дій, необхідних для досягнення поставлених цілей шляхом координації і розподілу ресурсів підприємства [11]. За визначенням А. Томпсона та Дж. Стрікланда, стратегія – це комбінація із запланованих дій і швидких рішень з адаптації до нових досягнень промисловості та нової диспозиції на чолі конкурентної боротьби [18].

Таким чином, узагальнюючи різноманітні поняття, можна дійти висновку, що сутність стратегії визначається як набір певних рішень, дій, довгострокових планів підприємства з метою досягнення конкурентних переваг.

Більшість експертів у галузі управління приймають таке визначення. Управління – це процес планування, організації, мотивації і контролю, необхідний для формулювання й досягнення заданих цілей.

Термін “управління” позначає сукупність скоординованих заходів, спрямованих на досягнення поставлених цілей. В. Зігерт дає таке визначення: “Управління – це таке керівництво людьми і таке використання засобів, що дозволяє виконувати поставлені завдання гуманним, економічним і раціональним шляхом” [9].

Стратегічне управління – це розроблення та реалізація дій, що ведуть до довгострокового перевищення рівня результативності діяльності підприємства над рівнем конкурентів.

На нашу думку, стратегічне управління – це управління, що спирається на людський потенціал як основу організації, орієнтує виробничу діяльність на запити споживачів, гнучко реагує і проводить своєчасні зміни в організації, що відповідають виклику з боку оточення і дають змогу домагатися конкурентних переваг, що в сукупності дає можливість виживати в довгостроковій перспективі, досягаючи при цьому своїх цілей.

При розробленні стратегічних позицій використовують якісні та кількісні показники. Якісні показники на практиці називають орієнтирами, а кількісні – завданнями.

Орієнтир – це віддалена мета, якої бажано досягти шляхом розроблення стратегії.

Визначення мети – це конкретний рівень прийняття рішень, який вимагає опрацювання відповідних стратегічних завдань. Стратегія, що розроблена для досягнення одних цілей, може бути непридатною для досягнення інших цілей.

Між орієнтирами, цілями і стратегією існує тісний взаємозв'язок і взаємозалежність [20].

Стратегічне управління передбачає:

- визначення ключових позицій на перспективу в залежності від поставлених цілей;
- виділення ресурсів під стратегічні цілі;
- створення центрів керівництва кожною стратегічною ціллю;
- оцінювання і стимулювання виконавців за ступенем досягнення стратегічних цілей.

Стратегічне управління, у т. ч. у будівництві, включає:

- визначення місії, формування стратегічних цілей і завдань;
- порівняльний аналіз сильних і слабких сторін діяльності й конкурентоспроможність;
- оцінювання наявних і перспективних напрямів діяльності;
- вивчення зовнішнього середовища, визначення перспективних напрямів бізнесу;
- розроблення стратегічних планів і конкретних завдань.

Стратегічне управління – це, передусім, безперервний процес, а не одноразова дія з розроблення стабільного стратегічного плану. Він починається з оцінювання ситуації, розроблення можливих напрямів застосування сил, вибору найкращої з виявлених альтернатив і розроблення докладного тактичного плану, спрямованого на поетапну реалізацію вибраної стратегії.

Здійснення вибраної стратегії вимагає постійного моніторингу змін навколишнього середовища (зовнішнього та внутрішнього) і коригування самої стратегії, що відповідає цим змінам. Як бачимо, ідеться про своєчасність рішень, прийнятих працівниками організації, орієнтованими в майбутнє та, при задоволенні запитів зовнішнього середовища, згуртовано спрямованими

до спільної мети. Таким чином, стратегічне управління являє собою систему дій, необхідних для досягнення поставлених цілей, найчастіше в умовах обмеженості ресурсів. Важливі обидва складники стратегічного управління: і розроблення, і упровадження.

Але існують ще два підходи. За першого підходу фахівці з управління припускають, що всі можливі зміни є передбачуваними, а процеси, що відбуваються, – чітко визначеними і керованими. Тому стратегія зводиться лише до визначення мети й розроблення стратегічного плану дій щодо досягнення накреслених цілей. Але така ситуація можлива тільки в короткі інтервали часу. Тим більше, що швидкість зміни зовнішнього середовища на практиці постійно зростає. Тому ефективність управління значною мірою визначається здатністю отримати переваги від використання змін і можливостей, що при цьому виникають.

Другий підхід полягає у визначенні тільки напрямів розвитку організації, що приводять її до досягнення обраної мети. У цьому випадку в організації існує свобода вибору з урахуванням змін у зовнішньому середовищі; стратегія організації складається як із продуманих цілеспрямованих дій, так і з реакції на непередбачуваний розвиток подій [4].

Орієнтація стратегічного управління на визначення, обґрунтування та реалізацію довгострокових цілей розробленням відповідних стратегій дозволяє стверджувати, що стратегічне управління є однією з форм реалізації цільового підходу. Це виявляється у принципах стратегічного управління.

Принципи стратегічного управління — теоретичний фундамент, на базі якого формуються основні його характеристики (властивості), втілені в загальні правила та положення, регулювальні процеси застосування варіантів стратегічного управління; а також норми поведінки організації в цілому та окремих її членів, якими керуються суб'єкти будівельної галузі у процесі розроблення та реалізації стратегічних рішень у конкретних умовах, сформованих у середовищі.

До основних принципів стратегічного управління належать:

- цілеспрямованість,
- безперервність;
- теоретико-методологічна обґрунтованість форм і методів стратегічного управління;
- системний, комплексний підхід до розроблення стратегій та системи стратегічного управління в цілому;
- наявність необхідної послідовності етапів;
- циклічність;
- унікальність систем стратегічного управління конкретними підприємствами та галуззю в цілому;
- використання невизначеності майбутнього як стратегічних можливостей;
- гнучка адекватність систем стратегічного управління змін і умов функціонування організацій;
- результативність та ефективність.

Наведені принципи є теоретичною базою стратегічного управління і знаходять вираз в окремих його складниках, а саме: у принципах стратегічного планування, концептуальних основах побудови та забезпечення раціонального взаємозв'язку організаційного, фінансово-економічного, соціального та іншого забезпечення стратегічного управління.

Узагальнюючи все вищезазначене, можна стверджувати, що стратегічне управління – це діяльність з економічно ефективним досягненням перспективних цілей на основі отримання конкурентних переваг та активної взаємодії з зовнішнім середовищем. Однак це визначення не дозволяє відповісти на питання, яким чином формувати систему стратегічного управління механізмом нормативно-правового регулювання соціально-економічних відносин у будівництві. Тому слід погодитися з трактуванням, що стратегічне управління механізмом нормативно-правового регулювання соціально-економічних відносин у будівництві – це процес, який визначає послідовність дії з розроблення та реалізації стратегії. Він включає постановку цілей, розроблення стратегії, визначення необхідних ресурсів та підтримання відносин із зовнішнім середовищем, які дозволяють досягти поставлених завдань [15].

Висновки. Отже, розглядаючи теоретико-методичні аспекти стратегічного управління, підкреслимо, що у практичній діяльності, як правило, під час формування стратегій використовується широкий перелік інструментарію.

Таким чином, стратегічне управління будівельною сферою – це процес послідовних цілеспрямованих дій, що ґрунтується на стратегічному мисленні управлінців, гнучко реагує на зміни в суспільстві, орієнтує виробничу діяльність на потреби будівельного ринку та дозволяє досягти окремому підприємству і галузі в цілому своїх конкурентних переваг в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. Спб.: Питер, 1999. 312 с.
2. Виссема Х. Менеджмент в подразделениях фирмы (предпринимательство и координация в децентрализованной компании): пер. с англ. М.: ИНФРА-М, 1996. 288 с.
3. Виханский О. С. Стратегическое управление. М.: Гардарика, 2009. 164 с.
4. Гевко О. Б., Шведа Н. М. Стратегічне управління. Тернопіль: Паляниця В. А., 2016. 152 с.
5. Гнатченко Є. Ю., Гайко Ю. І. Менеджмент маркетингової діяльності підприємства будівельної галузі. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 334.
6. Гребньов Г. М. Формування напрямків підвищення ефективності маркетингового механізму управління конкурентоспроможністю будівельних підприємств. *Економічний вісн. Нац. техн. ун-ту України "Київський політехнічний інститут"*. 2014. № 11. С. 121.
7. Гронська М. В. Особливості маркетингової діяльності будівельного підприємства. *Економіка та держава*. 2014. № 9. С. 5.
8. Євтєєва В. Г. Маркетинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності будівельного підприємства на ринку житла України. *Ефективна економіка*. 2013. № 8. С. 85.
9. Зигерт В., Ланг Л. Руководить без конфликтов: сокр. пер. с нем. / науч. ред. и авт. предисл. А. Л. Журавлев. М.: Экономика, 1990. 335 с.
10. Іксарова Н. О. Особливості формування системи маркетингового управління на підприємствах будівельного комплексу на етапі посткризового розвитку. *Економічний простір*. 2014. № 84. С. 102.
11. Карлоф Б. Деловая стратегия: концепция, содержание, символы. М.: Экономика, 1991. 239 с.
12. Ключник А. В. Відмінні риси управління маркетинговою діяльністю будівельних підприємств. *Науковий вісн. УЖНУ*. 2017. Вип. 14. С. 22.
13. Литовченко И. Л. Горизонты революции 4,0: маркетинговая деятельность строительных предприятий. *Науковий вісн. Херсон. держ. ун-ту. Серія "Економічні науки"*. 2017. Вип. 25. С. 58.
14. Минцберг Г., Альстренд Б., Лэмпел Дж. Школа стратегий, стратегическое сафари. Спб.: Питер, 2000. 366 с.
15. Мізюк Б. М. Основи стратегічного управління: підручник. Львів: Магнолія, 2009. 544 с.
16. Нестеренко С. А. Формування системи управління маркетинговою діяльністю будівельних підприємств. *Збірник наук. пр. Таврій. держ. агротехн. ун-ту (економічні науки) / за ред. Л. В. Синяєвої*. Мелітополь: Люкс, 2017. № 1 (32). С. 44.

17. Портер М. Конкуренция: пер. с англ. М.: Вильямс, 2001. 495 с.
18. Томпсон А., Стрикленд Дж. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации. М.: Юнити, 1998. 576 с.
19. Щербата Т. С., Малик І. П. Особливості стратегічного управління підприємствами будівельної галузі. *Актуальні проблеми економіки та управління: зб. наук. пр. молодих вчених*. 2012. Вип. 6. С. 52.
20. Romanenko Y. O., Chaplay I. V. Modern administrative tool of the innovative development of the enterprise. *Науковий вісн. Полісся*. 2016. № 4. С. 268–275.

Надійшла до редколегії 20.11.2018 р.

УДК 658

ТАНДЕМ “СИНЕРГІЗМ & СТРАТЕГІЗАЦІЯ” В СУЧАСНОМУ УПРАВЛІННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

Серіков А. В.,

к.ф.-м.н., проф.,

*професор кафедри менеджменту та публічного адміністрування,
Харківський національний університет будівництва та архітектури,
м. Харків;*

Пелипенко О. С.,

*магістрант кафедри менеджменту та публічного адміністрування,
Харківський національний університет будівництва та архітектури,
м. Харків*

Проаналізовано сутність двох сучасних напрямів в управлінні соціально-економічними системами, що функціонують у нестабільних та непередбачуваних умовах. Це синергізм та стратегізація. Доведено доцільність створення управлінських технологій за рахунок поєднання означених підходів. Однією з необхідних умов реалізації означеної пропозиції є використання інформаційно-комп'ютерних технологій для реалізації форсайт-інструментів.

Ключові слова: соціально-економічна система, управління, синергізм, стратегізація, форсайт-інструменти.

Serikov A. V.,

PhD of Physical and Mathematical Sciences, Professor,

*Professor of Management and Public Administration Department,
Kharkiv National University of Construction and Architecture, Kharkiv;*

Pelypenko O. S.,

*Master's degree student of Management and Public Administration Department,
Kharkiv National University of Construction and Architecture, Kharkiv*

TANDEM “SYNERGY & STRATEGY” IN MODERN MANAGEMENT OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS

The article analyzes the essence of two modern trends in the management of socio-economic systems operating in unstable and unpredictable conditions. It is synergism and strategizing. The expediency of creating managerial technologies through combination of these approaches is proved. One of the necessary conditions for the implementation of this proposal is the use of information and computer technology for the implementation of Foresight-tools.

Key words: socio-economic system, management, synergism, strategizing, foresight-tools.

Постановка проблеми. Теорія та практика управління сучасними соціально-економічними системами, умови життєдіяльності яких визнають-

© Серіков А. В., Пелипенко О. С., 2018